

Ravnaj po svoji vesti

Ravnanje po svoji vesti je najvišja stopnja moralnosti in cilj vsake vzgoje. Sklicevanje na svojo vest je postala redna praksa skoraj vsakega človeka, ki pa v sodobnem svetu, ki pri-sega na brezmejno svobodo posameznika, po-stane istočasno tudi absolutizacija svobode in relativizacija objektivne resnice na zgolj sub-jektivno doživljanje stvarnosti, ki nas obdaja. "Kar jaz čutim" postane marsikdaj sinonim za "to je zame prav". Čeprav je tak pristop k samoopravičevanju svojih dejanj zelo raz-širjen, pa ne vzdrži resne presoje in razmisleka, kajti v dinamiko vsakega človeškega dejanja je vključen odnos do drugega; zaradi tega je nemogoče, da bi nekaj lahko bilo dobro le za enega človeka, istočasno pa slabo za druge-ga. Odnosi zahtevajo red, ki velja za vse in vsakega. V igro vstopa "pravilo", tj. neka nor-ma, ki ureja odnose med ljudmi, kajti nemo-goče je preživeti, če si dovolimo biti drug dru-gemu volkovi. Čeprav pristajamo na uvodno vodilno misel, se moramo zavedati, da je za dosego tega cilja potrebna aktivna interak-cija več pomembnih faktorjev. Mednje sodijo vsekakor tako resnica kakor svoboda, norma in sankcija, ki ji daje moč, kakor tudi nagrada, ki normo dela privlačno. Najbolj popoln mor-alni sistem bi potemtakem bil tisti, ki vse te silnice med seboj tako usklajuje, da so v di-namičnem ravnovesju. Ravnovesje katoliške moralke je v njenih izhodiščih, da je človeška svoboda relativna, resnica pa absolutna, ker sloni in izhaja iz Boga, ki je resnica sama in edino absolutno svobodno bitje. Normo raz-glasi konkretna avtoriteta (Cerkev), aplicira pa jo vest v notranjosti posameznika. Prav tako je vesti prepuščena vloga nagrajevanja in preganjanja prestopkov.

Zrela moralna osebnost zna torej živeti znotraj naštetih koordinat, kar Roman Glo-bokar razlaga s pomočjo Kohlbergovih šestih stopenj moralnosti, ki se tudi iztekajo v rav-nanje po vesti. "V vesti posameznik uskla-juje svojo odločitev na podlagi univerzalnih etičnih načel, kot sta npr. zlato pravilo in Kantov moralni imperativ. V osnovi gre za univerzalne principe *pravičnosti, vzajemnosti in enakosti* človekovih pravic in spoštovanja osebnega dostojanstva vsakega človeka." Z-a-radi norme se nam postavi še eno vprašanje: kdo je zakonodajalec? Katera je tista avtori-teta, ki sme na moralnem področju izdaja-ti verodostojne zakone (norme), ki bodo po-sameznika vezali v vesti? Ni čudno, da v svetu poteka nenehen dialog med različnimi siste-mi, ki predlagajo rešitve za našeta vpraša-nja in probleme. V družbenopolitičnem polju pa akademski dialog kaj hitro lahko preide v oborožen spopad različnih skupin, ki se ne borijo le za zunanjo ureditev družbenega reda, ampak tudi prevlado v mišljenju lju-di, kar se je najbolj izrazilo v ateističnih re-volucionarnih gibanjih v preteklem stolet-ju. V tej bitki so bila in so še vedno "dovo-ljena" vsa sredstva, nihče ji ne more uiti in njen izid je odločilen za obstoj ali propad ci-vilizacij. Kristjani razumemo vse to tudi kot del eshatološke bitke med Jezusom in nje-govim že poraženim nasprotnikom, ki pa še ni sprejel svojega poraza kot dokončnega in se obupno upira. To je neskončna bitka med dobrim in zlim.

Kaj je vest

Definicij in razlag o tem, kaj vest sploh je, je mnogo. Pojmovanje je zelo povezano

tudi s samim jezikom, ki ga uporabljamo za izražanje svojih misli. Slovenščina razlikuje med vestjo in zavestjo. Španščina npr. tega razlikovanja ne pozna (*conciencia* se uporablja tako za vest kakor zavest). Osnovno izhodišče za pojmovanje je za katoličana razlaga, ki jo daje o vesti drugi vatikanski cerkveni zbor v dokumentu *Gaudium et spes* in jo povzema Katekizem katoliške Cerkve (KKC) in se glasi: "V notranjosti svoje vesti človek odkriva postavo, ki si je ne daje sam, temveč se ji mora pokoravati. Glas te postave ga vedno kliče, naj ljubi in dela dobro ter se izogiblje zlega, in kadar je potrebno zazveni ušesom srca: stori to, izogni se onemu. Kajti človek ima v svojem srcu od Boga zapisano postavo (...). Vest je človekovo najbolj skrito jedro in svetišče, kjer je čisto sam z Bogom, čigar glas zveni v človekovi notranjosti."² Definicija je v skladu z vso katoliško tradicijo, ki je vest vedno razumela kot osebno sodišče človekovih dejanj. Zato tudi KKC takoj v naslednjem členu preide na vprašanja sodbe vesti. Za katoliško Cerkev je to sodišče pričevanje za resnico, ker se sklicuje na najvišje Dobro, na Boga samega. "Kadar razumen človek posluša vest, more slišati Boga, ki govori."³ Katoliška moralka priznava, da je razodetje, oz. Bog sam, eden od temeljev njene objektivnosti. Ta temelj je zunaj njene pristojnosti, je absoluten in nam poznan po razodetju, ki doseže najvišjo točko z Jezusom Kristusom, Božjim Sinom in se nadaljuje skozi zgodovino prav v instituciji – skupnosti, ki jo kličemo Cerkev. Bog je najvišje dobro, vse je naravnano nanj. Vse, kar je dobro, je skladno z najvišjim Dobrim, zlo pa mu vedno nasprotuje in človeka oddaljuje od Boga. V središču dogajanja je človek, ki svobodno in zavestno odloča o svojih dejanjih. Vest izreka praktično sodbo o dejanjih. Pred samimi dejanji nas spodbuja k izbiri dobrega, po dejanju pa nas hvali ali graja. V ljudski govorici pravimo, da imamo

"mirno vest" ali pa nas le ta "peče". Cerkev ne pušča vesti posamezniku in njegovi svobodni presoji, ampak jo zasidra v najvišjo Objektivnost.⁴ Bog jamči za resničnost sodbe vesti, ki pa je usmerjena v oceno (sodbo) konkretnega dejanja. Vest je torej praktična in takojšnja sodba o moralni vrednosti dejanj in zato tudi človeka.

Ravnati po vesti pomeni, da premislimo in pretehtamo svoja dejanja in se odločimo za dobro, ki ga moramo storiti, in se odpovemo zlu, ki ga ne smemo narediti. Presoja in premislek vodi krepост razumnosti, ki je vodnica vseh krepostí. Vzgoja za krepостno življenje daje človeku znanje in podlago, da se v vesti prav odloča. Vesti pravzaprav ne moremo vzgajati, ker je Božji glas v človeku, prostor, ki ga ne nadzorujemo, ampak v njem preprosto smo. Posebno tisti, ki pravijo, da je to božji glas v človeku, bi se morali izogibati takemu govorjenju, čeprav je zelo razširjeno in priročno, ker nakazuje in na nek način poenostavlja namen nekega načina duhovnega življenja. Vzgoja mora krepiti voljo, da izbiramo dobro. Voljo pa pravzaprav krepimo z odpovedjo, s premagovanjem, z neko obliko svobodne prisile nad samim seboj. Znanje, ki ga potrebujemo pri odločanju, prejemamo, ko nas učijo norme in se jih držimo (najprej zaradi zaupanja staršem, kasneje tudi zaradi prisile, v idealnem primeru zaradi notranjega prepričanja) oz. ko se učimo o krepostih in vseh njihovih razsežnostih.⁵

Norma

Moralno življenje je zaznamovano z normami in pravili, ki naj bi se jih držali. Značilnost moralnih norm je njihova povezava z vestjo posameznika. Moralne norme vežejo v vesti vsakega človeka in se ne zanašajo na nobeno zunanjo oblast, ki bi jih lahko uveljavljala. Cerkev, kot moralni zakonodajalec, nima nobenega vzvoda prisile, s katerim bi lahko ljudi na podoben način kot država pri-

silila, da bi se držali njenega moralnega nauka. Vsa drama moralnega življenja se dogaja v notranjosti. Vest je resnično tako skrita "javnosti", da ne more nihče prodreti v to intimo in nihče ne more trditi, da ve, kaj se dogaja v njemu najbližjem človeku. Skrb za izvrševanje zakonov je prepuščena posamezniku. Zakonodajalec moralnih norm nima policije, davčne inšpekcije in drugih služb, s katerimi država nadzira državljane in jih tako primora, da poravnajo svoje obveznosti tudi, če bi tega ne hoteli narediti. Ko gre za moralna dejanja, ni nobene policije, nobene inkvizicije, ki bi mogla kaj takega doseči. Bog je svoje zakone razglasil, vezal jih na vest in od znotraj nenehoma skrbi, da se ti zakoni spoštujejo. Človek lahko svobodno izbira, da bo zakone spoštoval ali pa živel po zakonodaji, ki jo sproti prilagaja sebi in svojemu trenutku. Če je Bog po Mojzesu razglasil "ne ubijaj", pa si danes marsikdo razlaga to splošno in vedno veljavno zapoved z mnogimi pridržki. Nekateri pravijo "ne ubijaj že rojenega človeka", za splave pa naj bi ta zapoved ne veljala; drugi spet trdijo, da ta "ne ubijaj" velja tako za človeka kot za živali in želijo, da bi vsi postali vegetarijanci. Drugi zapovedi "ne pričaj po krivem" potihem dodajajo "dokler se ti splača" ... Kljub tem stalnim poskusom ljudi, da bi normo prilagodili sebi in svojim koristim, pa se-le ta ne spreminja in ostaja enaka za vse ljudi vseh časov. Moralna zakonodaja v svoji nespremenljivosti jasno kaže, da je Zakonodajalec sam Bog, ki je človeku razglasil, kaj v praksi pričakuje od njega. Ni odveč spomniti, da se človekovo moralno življenje začne pri veri v enega Boga. Prav vera daje moralnim normam tisto notranjo moč, ki jo država lahko uveljavlja le s silo. Kdor namreč veruje, se trudi, da bi živel po božjih zapovedih oz. po normah, ki mu jih njegova vera predloži v izpolnjevanje. Kdor pa ne veruje, opušča prve tri božje zapovedi in ker mu manjka priznavanje

Zakonodajalca, ostaja prazen prostor za manipulacije in prilagajanja, ki sicer niso tuje nikomur, vendar vernik nikoli ne spreminja tega početja v sistem, ki bi človeka postavil na mesto ustvarjalca moralne norme.

Norma ureja tako osebno kakor družbeno življenje skozi načela pravičnosti, ki je tudi osebna, kardinalna krepost. Veljati mora za vse ljudi enako. Biti mora usklajena z resnico in naravnana k dobremu. Temeljne moralne norme vedno izpolnjujejo te pogoje. So preproste in vsakomur razumljive. Vsakdo jih lahko tudi vedno izpolnjuje. Vsi smo enaki pred to zakonodajo, v njej ni privilegiranih in nedotakljivih, kar je redna praksa človeških zakonodajnih sistemov, kjer se nenehno pojavlja skušnjava, da se nekatere ljudi ali skupine privilegira in se jih postavi nad zakon. Za moralne norme, ki želijo biti univerzalne, velja tudi, da se največkrat izražajo v negativni obliki. Sklepamo lahko, da je norma "najnižji prag moralnosti". Kdor nikoli ni ubil človeka, je izpolnil zapoved, vendar to še ne pomeni, da ta človek tudi koga zares ljubi. Pozitivno izražene moralne norme so odprte v neskončnost. Negativne so jasno določene meje, ki jih ne smemo prestopati. Danes mnogi doživljajo moralno normo kot omejitev njihove svobode in ne kot vodilo, da bi bili najbolj svobodni.

Svoboda

Ljudje smo svobodna bitja. Za moralko je to aksiom, ki ji še le omogoča obstoj. Če bi kdor koli resno dokazal, da ljudje ne moremo svobodno izbirati dobrega, se izogibati zlu in vztrajati v dobrem ne glede na zunanji položaj, kakor je storil p. Maksimilijan Kolbe, ki je v Auschwitzu daroval svoje življenje za družinskega očeta, tisti bi dokazal, da smo ljudje imanentna bitja, kakor so živali, in pravzaprav nismo odgovorni za nobeno naše dejanje. Če bi bilo možno dokazati, da človek ni svobodno bitje, bi bilo mogoče ukiniti mo-

ralko in vsako drugo zakonodajo. Dejansko bi morali opustiti vsako preganjanje kriminala in drugih kaznivih dejanj.

Človek je svobodno bitje. Izkušstvo osebne svobode nosimo v sebi vsi ljudje. Prav tako pa nosimo v sebi izkušnjo, da ne moremo delati vsega, kar hočemo, da se nujno moramo ozirati na druge ljudi. Znano liberalno pravilo, da se moja svoboda konča tam, kjer se začne svoboda drugega (prav tako se konča tam "moja pravica"), se izraža v moralni normi "ne stori drugemu, kar nočeš, da drug tebi stori". Moramo reči, da to pravilo vsebuje nek strah pred sočlovekom, za katerega predpostavljamo, da nam bo škodil. Boljše je t. i. zlato pravilo "stori drugemu, kar hočeš, da drugi stori tebi". To starozavezno pravilo je pozitivno naravnano na sočloveka in že odseva nek premislek o družbenosti človeštva kot takega. To pravilo odpira pot solidarnosti.

Človekova svoboda ni neomejena. Kar velja za posameznika, velja za človeštvo kot tako. Ljudje smo po svoji naravi omejena bitja. Redka so področja, kjer slutimo, da smo resnično neskončni (npr. v ljubezni). Omejeni smo po telesu, razumu, volji, spominu, sposobnostih, zato je obsojen na propad vsak poskus, da bi absolutizirali svojo svobodo. Za kristjana je človek omejen že s prvo zapovedjo, ki je zapisana v Svetem pismu: "Z dreves v vrtu smeš jesti, le z drevesa spoznanja dobrega in hudega nikar ne jej! Kajti na dan, ko bi jedel z njega, boš gotovo umrl" (1 Mz 2, 16-17). Bog postavi človeku mejo, ki je ne sme prestopiti. Kasneje pripoveduje Sveto pismo zgodbo o grehu, ko se človek prvič stegne preko svojih meja in hoče postati kakor Bog. Na ukaz "bodi človek" je človek odgovoril "hočem biti bog" (prim. 1 Mz 3). Na omejenost svoje biti človek vedno znova odgovarja s prestopanjem meje, namesto da bi odgovarjal z rastjo. V moralnem smislu je ta prestop v želji, da bi postal zakonodajalec moralnih zakonov in ne izvrševalec (podrejen

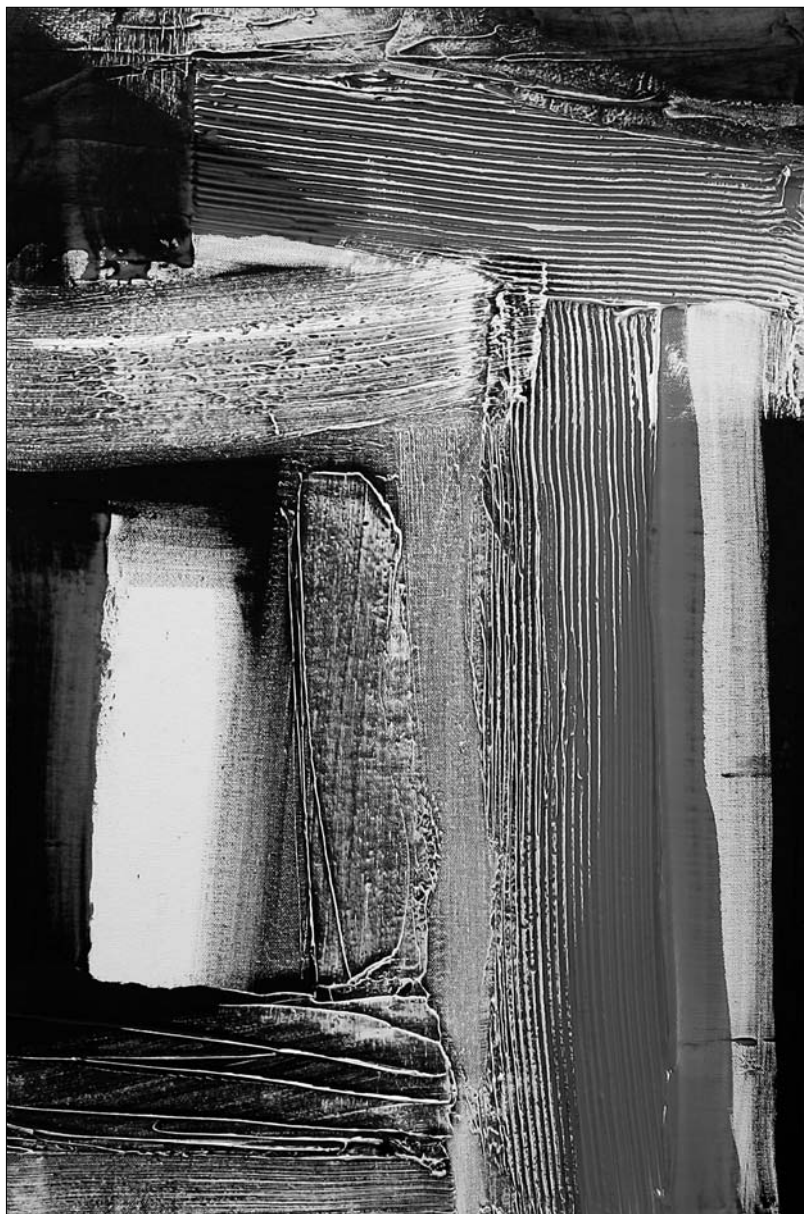
postavi). Človek si vedno znova želi biti sam sebi svoj gospodar. Kljub vedno novi izkušnji, da nas prestopanje moralnih mej ali norm uničuje, pa izgleda, da se iz preteklosti ničesar ne naučimo, zato vsaka generacija znova naredi ta korak. Na nek način vsaka generacija s svojim ravnanjem potrjuje, da bi prav vsi storili Adamov greh. Sveto pismo postavi začetek nepretrgane verige človeškega greha v raj, kjer sta prvi človek (Adam) in mati vseh živih (Eva) prvič prestopila mejo in hotela postati, kar nista bila. V Adamu in Evi smo vsi grešili.

V teku časa se vedno znova pojavljajo miselni tokovi, ki absolutizirajo človekovo svobodo. Človeško svobodo pojmujejo kot najvišjo vrednoto in se upirajo normam (predvsem Cerkvi, ki je zagovornica absolutne resnice in nespremenljive moralne norme). Prav tem prihaja danes na pomoč povezava vesti in svobode. Vest je v moralki vedno postavljena v polje svobode. Še več, človek brez svobode ni moralno bitje in zato nikoli ne bi mogel grešiti. Cerkev že od srednjega veka sistematično uči, da ne smemo narediti ničesar proti svoji vesti, ker takrat dejansko grešimo.

Kaj Cerkev uči o vesti?

Skozi stoletja je Cerkev izoblikovala celosten in uravnotežen nauk o vesti. Najprej je ohranila središčnost sodbe vesti, ki ga postavlja v prostor svobode, kot merilo moralnosti dejanj, ki jih opravljamo. S pomočjo razlikovanja med principi in spoznavanjem naravnega zakona je povedala, da ima vsak človek prirojeno sposobnost, da razlikuje med dobrim in zlim, da si prizadeva za dobro in se hudemu izogiba. To je srčika človeka, ki jo *Gaudium et spes* imenuje "notranjost", v kateri odkrivamo zakon, ki si ga nismo dali sami, in kjer smo čisto sami z Bogom.⁶

Vest je tako za Cerkev pričevalka za Boga in njegov zakon, je sodnica naših dejanj, ker nas nagovarja k dobremu in nam odsvetu-

je zlo.⁷ Kdor sodi, ni zakonodajalec, ampak je izvrševalec zakonov. Vest, ki sodi naša dejanja, se lahko v tem dejanju praktičnega uma moti. Razlogov za zmoto je veliko. Nekateri so posledica nevednosti ali malomarnosti, ker si nismo pridobili navade, ki bi nam pomagala izbirati dobro. Namen in cilj vsake mo-

ralne vzgoje je, da se gojenec navadi izbirati dobro in zavračati zlo in v tem vztrajati. Ker je naša narava ranjena in ker dobro, ki ga moramo dosežati, zahteva od nas napor, včasih celo mučeniški ali herojski napor, se ljudje večkrat utrudimo, včasih pa predamo celo grešnim navadam in neurejenim strastem.

Najhujša bitka, bitka zato, da bi bili dobri, se bije znotraj človeka, v vsakem posamezniku in ji nihče ne more ubežati.

Razlogi za zmotno vest pa so lahko zunanji, saj je že drobna napaka v spoznavanju dejstev lahko zadosten razlog, da napačno presodimo položaj in se zato narobe odločimo. Za dobro odločitev v vesti moramo imeti zdravo vest (biti moramo razumni), ki je sposobna hitro in pravilno presojeti, kaj smo dolžni storiti in kaj opustiti, in nagniti voljo, da se sodbe drži.

Zdi se mi, da vesti same po sebi ne moremo vzgajati. Vzgoja se vrši v krepitvi volje in razuma, da sodelujeta pri izbiri in vztrajata v dobrem. "Biti dober" je najvišja oblika svobode in izpolnitev človeškega bivanja. Vzgoja vesti se vrši pravzaprav posredno, preko vzgoje za kreposti. Razumnost je krepost, ki omogoča pravilno ravnanje v vesti. Ko smo si pridobili krepost razumnosti⁸, takrat smo v pravem pomenu besede pripravljeni na samostojno moralno življenje, saj nam ta krepost omogoča, da božji zakon in moralne norme doživljamo in živimo kot notranji vir ravnanja in ne kot zunanjo prisilo. K temu dodaja Cerkev nauk, da je le tisti svoboden, ki je svoboden od greha. Zemeljska svoboda ni le "delati, kar hočem", ampak je predvsem "biti brez greha" oz. "biti popoln, kakor je popoln naš nebeški Oče" (Mt 5, 48). Tako visokega ideala pa človek brez pomoči ne more doseči.

KKC poudarja, da "vest omogoča prevzeti *odgovornost* za storjena dejanja. Če človek stori zlo, more pravilna sodba vesti ostati v njem kot priča za vesoljno resnico o dobrem, hkrati pa tudi za resnico o zlobi njegove posamezne izbire (odločitve). Razsodba vesti ostane poročilo upanja in usmiljenja. Ko izpričuje storjeno krivdo, kliče v spomin odpuščanje, za katero je treba prositi, tisto dobro, ki ga je treba udejanjati, in krepost, ki jo je treba nenehno gojiti s pomočjo Božje

milosti".⁹ In le člen kasneje: "Človek ima pravico delati po vesti in v svobodi tako, da so njegove npravne odločitve storjene osebnostno".¹⁰ To velja zlasti za izražanje vere.

Cerkev tudi zastopa in uči stališče, da se mora vest pokoriti moralni normi, ki jo razglasi verodostojna oblast. Za moralno področje se Cerkev vedno predstavlja kot prava moralna oblast, ki ima pravico "zavezovati in razvezovati na zemlji", kar bo učinkovalo tudi v nebesih (prim. Mt 16,19).

Vest ni samostojna moralna instanca, ki bi moralne norme izdajala ali smela ustvarjalno odločati o njih, ampak je vpeta v mrežo "odnosov" z resnico, avtoriteto, Bogom, drugimi, kulturnim okoljem, tradicijo, svobodo ..., v vse tisto, kar človeka dela to, kar je. Šele usklajeno, harmonično delovanje vseh dejavnikov, ki oblikujejo človeka, omogoča pravilno sodbo vesti. Ljudje smo sposobni svojo vest celo onemogočiti, jo ovirati ali jo kakor koli podhraniti, da dosežemo svoje cilje. V takih primerih je sklicevanje na svojo vest nevarno početje.

Nevarnost sklicevanja na lastno vest

Rekli smo, da je delovanje po svoji vesti cilj in smisel moralne vzgoje posameznika. Od tega ne odstopamo in vendar, če premislimo, je sklicevanje na lastno vest silno nevarno, ker s tem dejanjem prevzemamo vso odgovornost za svoje početje. Prevzem odgovornosti je odličen pokazatelj moralne kvalitete posameznika. Ko se sklicujemo na vest, postavimo sodnika v svojo notranjost in mu ne moremo več ubežati. Kljub temu da se vest lahko moti, ohranja svojo prirojeno sposobnost, da vedno znova prav pokaže, kaj je dobro in kaj je zlo. To je osnovno dostojanstvo vesti, ki ostane ne glede na sposobnost človeka, da jo ovira, spregleda ali drugače ubija. Vest nas peče in vznemirja vsakič, ko naredimo nekaj narobe. Če nas ne obsoja, ker smo naredili nekaj narobe, pa nas prav go-

tovo spodbuja, da se damo poučiti, kaj je prav in kaj narobe. Poučiti se je zahteva ponižnosti, ki sprejme dejstvo, da nismo sami sposobni tako spoznavati moralnega zakona, da bi mu vedno sledili.

Ljudje smo prebrisani. Že od Adama in Eve se znamo (lahko bi rekli prirojeno) izgovarjati na druge. Adam je valil krivdo za svoj greh na Evo, Eva se je izgovarjala na kačo (prim. 1 Mz 3, 12-13) ... Prav tako ravnamo tudi danes. Priznanje svoje krivde, svojega greha, nam gre težko iz ust.

Danes se zelo pogosto uporablja izraz "ravnal sem po svoji vesti". Žal pa smemo zapisati, da je to prepogosto le prazna fraza in mašilo za moralno zla dejanja oz. opravičilo za dejanja, ki nasprotujejo naravnemu (razumnemu) redu stvari. Človek namreč ne greši, ne prestopi meje dobrega, če nečesa slabega prej ne "razglasi" za dobro, predvsem gre tu za "dobro je zame, oz. za neko določeno skupino" in ne dobro samo po sebi. Gre za zelo razširjen subjektivizem in relativizem, ki zanikata prav naravni red in objektivno resnico.

V procesu, ki nas vodi do greha, je vedno prisoten napuh, ki sprevrača naravni (razumni) red stvari. Zaradi greha človek prevara samega sebe in si prikaže kot dobro, kar je v resnici slabo. Biti bogat je dobro, zato so mnogi pripravljeni ubrati bližnjico in jim nobeno sredstvo (kraja, rop, požig, umor ipd.) ni prepovedano, da bi dosegli ta cilj. Bolj zapletena je slika, ko gre za nematerialne vrednote. Ljudje ravnamo v skladu s svojim prepričanjem. Uveljavljanje stvari, ki jih zdrav razum zavrača, zahteva sistematični napor, ki ruši naravni (razumni) red. V ta ontološki spopad sodi frontalni napad na družino, ki se odraža v izenačevanju poročenih z vsako obliko človeškega sobivanja. Privilegiranje teh oblik je tako napredovalo, da je danes že mogoče empirično dokazati, da so poročeni, ki oblikujejo trajne družine, za-

postavljeni. Zaradi tega se mnogi v Sloveniji ne poročajo, ker se jim ne splača. Ker ne ravnajo po svoji vesti, ampak iz koristolovskega nagiba, lahko sklepamo, da ne delajo prav. Če pa bi ravnali po svoji vesti, pa spet ni jasno, zakaj si prizadevajo (in so že dosegli), da se jim prizna status poročenih, ki ga dejansko zavračajo. Kdor namreč sobiva brez poroke, sporoča, da mu je ljubezen zadosti in bi moral dosledno zavračati vsak poskus države, da mu prizna kateri koli status. Prav v iskanju statusa "poročeno-neporočenih" se vidi, da v tem primeru ne ravnajo v skladu s svojo vestjo, ker hočejo sedeti na dveh stolih in koristiti prednosti samskega in družinskega življenja. Jasno pa je, da se ti dve ravni izključujeta.

Sklicevanje na svojo vest, kot najvišjo instanco moralnosti je upravičeno le takrat, kadar je jasno, da nas vest ne bo obsodila. Imeti mirno vest je cilj naših dejanj. Kadar je sklicevanje na lastno vest sporno, ker jo drugi postavljajo pod vprašaj, takrat postane nujno utemeljevanje, razlaganje, prepričevanje in vztrajanje v svoji odločitvi. Mučenec vesti, sir Tomaž More je svoje vztrajanje v katolištvu branil z molkom; šele ko so ga obsodili, je spregovoril. Podobno je ravnal sir Henry Newman, ki je napisal *Apologia pro vita sua*, da bi razložil svojo odločitev v vesti. Mnogokrat se pokaže, da je potrebno odločitve po vesti ali zaradi ugovora vesti drago plačati.

Čeprav je ugovor vesti tako razširjen, da marsikdo misli, da je absoluten, pa naša družba kaže neverjetno nedoslednost, ko zanika to možnost npr. zdravnikom ginekologom. Kaj hitro se izkaže, da je v ozadju tega tepanja človekovih pravic nasilje zagovornikov splava. Če bi zdravniki smeli uveljavljati ugovor vesti, kdo bi pa še delal splave? Ker je ta strah utemeljen, zagovorniki splava rajši tepajo človekove pravice, kakor da bi dopustili, da se zaradi zdravniškega odpora konča t. i. pravica razpolaganja s svojim trebuhom, s ka-

terim se razčloveči umor nedolžnega človeka v medicinski postopek. Naš čas pozna veliko nedoslednosti na moralnem področju. Upor proti Cerkvi in njenemu nauk se je sprevrgel v nasilje "svobodnjaštva". V imenu svobode se danes dela veliko zločinov, ki jih nobena vest ne more opravičiti.

Na zunanjem področju je prav Cerkev ustanova, ki je "glas vesti v javnosti". Njen nauk je uravnotežen, jasen, skladen, harmoničen, čudovit in prepričljiv. Vendar tudi zahteven, težak in marsikdaj nerazumljiv razvajanemu sodobnemu človeku, ki si ne vzame časa, da bi ga na primeren način osvojil. Napuh, ki ga naš čas dokazuje s tem, da se noče dati poučiti, je velik.

Na svojo vest naj se sklicuje le tisti, ki je resnično prepričan, da dela prav in ga lastna vest ne obsoja – ki ima t. i. mirno vest. Odločitve vesti morajo biti nujno skladne z moralnim zakonom, ki ga človek spoznava in si ga ne sme sam prikrojiti po svojem okusu. Prestopati mejo izvrševalca zakonov, da bi se prelevil v zakonodajalca, pomeni prestop iz življenja v smrt, kakor nam Bog sam pove v prvih poglavjih svojega pisma. Zavest, da se ljudje motimo, da smo grešniki in da ne zmoremo živeti po lastni vesti, pa naj nas nagovarja, da se obrnemo in iščemo pomoč pri sočloveku, v skupnosti in pri Bogu.

Le Bog je lahko tisti, ki vesti daje dostojanstvo. Bog je njen zadnji temelj, ki jo spreminja v nezmotljivo. Brez Boga vest prej ali slej podleže sebičnim osebnim željam in interesom. Mnogim zagovornikom vseh mo-

gočih človekovih in drugih pravic bi lahko očitali, da za njihovo pravičniško držo ni nič drugega kakor velika sebičnost in interes majhne skupine ljudi, ki z gromovniško retoriko in pomočjo ojačevalcev njihovega glasu, medijev, polnijo družbeni prostor z zmedo, v kateri se dobro znajdejo in uveljavljajo svoje. V takem primeru je sklicevanje na svojo vest le nasilje besede, s katero hočejo že vnaprej onemogočiti vsako kritiko, odpor, drugačno mnenje in dokazovanje, da so mnoge zahteve neupravičene, ker so samovoljne.

In kljub temu moramo vsi vztrajati pri tem, da se ravnamo po svoji vesti. Cilj vzgoje mora postati moralno zrela oseba. To je le tisti, ki vedno in povsod, iz notranjega nagiba, svobodno izbira dobro in v njem vztraja.

1. Roman Globokar, Vzgoja za odgovorno samostojnost, v: *Zbornik Nikodemovih večerov* 38, Ljubljana, Društvo SKAM, 2005, 39.
2. *Katekizem katoliške Cerkve (KKC)*, Slovenska škofovska konferenca, Ljubljana, 1993, člen 1776.
3. *KKC*, 1777.
4. Prim. Andres Marko Poznič, *La conciencia en el Catecismo de la Iglesia Católica y la encíclica Veritatis splendor*, Rim, 1997, 16.
5. Prim. Evencio Cófeces Merino, Ramón García de Haro, *Teología Moral Fundamental*, Pamplona, EUNSA, 1998, 352-355.
6. Prim. Gaudium et spes 16, v: *Koncilski odloki*, Ljubljana, 1980.
7. Prim. *KKC*, 1783 sl.
8. Značilnost kreposti je, da niso prirojene, ampak si jih moramo z osebnim naporom in delom privzgojiti oz. osvojiti.
9. *KKC* 1781.
10. *KKC* 1782.